

НАРГИС ҚОСИМОВА

**ПАРЛАМЕНТ
ЖУРНАЛИСТИКАСИ:
ЗАМОНАВИЙ ЁНДАШУВ
ВА УСУЛЛАР**

ЎҚУВ-АМАЛИЙ ҚЎЛЛАНМА

OSCE

НАРГИС ҚОСИМОВА

**ПАРЛАМЕНТ ЖУРНАЛИСТИКАСИ:
ЗАМОНАВИЙ ЁНДАШУВ ВА УСУЛЛАР**

ЎҚУВ-АМАЛИЙ ҚЎЛЛАНМА

Baktria Press
Тошкент—2018

УЎК 070(575.1)
КБК 76.01(5Ў)
Қ 61

Қосимова, Наргис.

Парламент журналистикаси: замонавий ёндашув ва усуллар [Матн]: ўқув-амалий қўлланма / Н. Қосимова. — Тошкент: Baktria press, 2017. — 312 б.

Ўқув қўлланма оммавий ахборот воситалари вакиллари, Олий Мажлис, сиёсий партиялар ахборот хизмати ходимлари ҳамда олий таълим муассасалари журналистика факультетларининг талабалари учун мўлжалланган.

УЎК070(575.1)
КБК 76.01(5Ў)

Масъул муҳаррир:

Гулнора БОБОЖОНОВА, филология фанлари номзоди.

Муҳаррир:

Дармон ИБРАГИМОВ, Ўзбекистон миллий телерадиокомпанияси «Sport» телерадиоканали директорининг биринчи ўринбосари.

Тақризчилар:

Фотима Мўминова, филология фанлари доктори, профессор.

Назира ТОШПУЛОВА, филология фанлари номзоди, доцент.

Мазкур ўқув қўлланма Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети Халқаро журналистика факультети Илмий Кенгашининг 2017 йил «30» августдаги 1-сонли қарори билан тасдиқланиб, нашр этишга тавсия қилинди.

Ушбу қўлланма Европада Хавфсизлик ва Ҳамкорлик Ташкилотининг Ўзбекистондаги лойиҳалар координатори кўмагида нашр қилинди.

ISBN 978-9943-5092-5-2

© Журналистларни қайта тайёрлаш маркази, 2018
© Н. Қосимова, 2018
© Baktria Press, 2018

МУНДАРИЖА

Кириш..... 5

1-боб. Парламентаризмнинг назарий асослари:

тарих ва бугун

- 1.1. Парламент ва парламентаризм: мозийга назар.....11
- 1.2. Ўзбекистонда олий давлат вакиллик органи — қонун чиқарувчи органнинг шаклланиши..... 33
- 1.3. Депутат сўрови ва парламент назорати..... 46
- 1.4. Парламент фаолиятида фракцияларнинг ўрни..... 63

2-боб. Ўзбекистонда Парламент журналистикасининг

шаклланиш омиллари

- 2.1. Ижтимоий-сиёсий журналистиканинг пайдо бўлиши ва унинг конституциявий асослари..... 73
- 2.2. Ўзбекистонда парламент журналистикаси: ютуқ ва камчиликлар..... 96

3-боб. Парламент журналистикаси —

ихтисослашув масалалари

- 3.1. Мавзу топиш маҳорати ва парламент журналистининг ахборот манбалари..... 103
- 3.2. Ахборотни текшириш усуллари.....110
- 3.3. Депутатлар фаолияти ҳақида материаллар тайёрлаш технологияси.....112
- 3.4. Таҳлилий материалларнинг ўзига хосликлари.....118
- 3.5. Парламент фаолиятини ёритишда мультимедиавий воситалардан фойдаланиш. Мультимедиавий лонгрид..... 126
- 3.6. Мультимедиавий сторителлинг..... 133
- 3.7. Замонавий парламент журналистикаси тилининг хослислиги.....139

4-боб. Сайлов жараёнларини ёритишда оммавий

ахборот воситаларининг роли

- 4.1. Оммавий ахборот воситаларида сайлов кампаниясини ёритишнинг ҳуқуқий асослари..... 149
- 4.2. Журналистларнинг сайлов жараёнида қатнашиши ва уни ёритишдаги ҳуқуқлари..... 154
- 4.3. Сайлов жараёнида журналистлар аккредитацияси..... 156

4.4. ОАВ орқали олиб бориладиган сайловолди ташвиқоти ва унинг ўзига хосликлари.	160
4.5. Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссиясининг матбуот хизмати ва унинг вазифалари.	166
4.6. Сайловни ёритаётган журналистнинг касб одоби тамойиллари. . .	172

5-боб. Парламент журналистнинг касбий ахлоқи

5.1. Депутатлар фаолияти ҳақидаги материалларда стереотиплар ва архетиплар.	179
5.2. Парламент журналистнинг касбий мажбуриятлари ва ахлоқий тамойиллари.	183

6-боб. Парламент ахборот хизматининг самарали фаолияти

6.1. Парламент имижини шакллантириш ва халқ билан мулоқотда транспарентликни таъминлашда ахборот хизмати фаолиятининг ўрни ва аҳамияти.	191
6.2. Медиаарежалаштириш асослари.	202
6.3. Парламент имижини тараққиётида янги медиавоситалар.	204
6.4. ОАВ ва жамоатчилик учун тадбирлар ташкил этиш.	207
6.5. Парламент ва депутатлар фаолиятини тақдим қилиш сирлари. . .	221
6.6. Журналистларга интервью бериш.	228
6.7. Ахборот узатишда ОАВ вакиллари билан мулоқотда юзага келадиган муаммолар.	235
Глоссарий.	238
Фойдаланилган ва ўрганишга тавсия этилаётган адабиётлар рўйхати.	243

Иловалар

1. Ўзбекистон Республикасининг Қонуни халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар кенгаши депутатининг мақоми тўғрисида.	249
2. Ўзбекистон Республикасининг Қонуни Парламент назорати тўғрисида.	259
3. Ўзбекистон Республикасининг Қонуни ҳуқуқий ахборотни тарқатиш ва ундан фойдаланишни таъминлаш тўғрисида.	284
4. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси Спикерининг 2010 йил 5 апрелдаги 76-сонли фармойиши билан.	302

КИРИШ

Парламент журналистикаси демократик қадриятларни илгари суриш, давлат институтларини назорат қилиш, кенг жамоатчиликка қабул қилинаётган қонунларни тушунтиришда муҳим аҳамият касб этиб, у аҳоли билан давлат ҳокимияти органлари ўртасидаги ўзига хос кўприк ҳамдир. Парламент журналистларининг жамиятдаги ўрни жуда ҳам юқори, чунки айнан улар сиёсий, иқтисодий ва ижтимоий институтлар фаолияти ривожига муҳим ўрин тутади.

Ўзбекистон мустақилликни қўлга киритган дастлабки йиллардан бошлаб давлат ва жамият қурилишини эркинлаштириш сари қадам ташлади. Жаҳон ҳамжамиятининг тўлақонли аъзоси сифатида мамлакатимизда Парламент ислохотларини эркинлаштириш сиёсатининг мантиқий давоми сифатида икки палатали Парламентга ўтилди. Бу ҳақда Республиканинг Биринчи Президенти Ислом Каримов шундай деган эди: «Икки палатали Парламентга ўтишдан асосий мақсад — Парламентнинг ҳаётимиздаги ўрнини ошириш, қонунчилик ҳокимиятини кучайтиришдир. Негаки, бунда Парламентимиз фаолияти янги босқичга кўтарилади, унинг ваколатлари анча кенгайди. Аввало, қуйи палатанинг иши анча ўзгаради. Бу палата эртага доимий фаолият кўрсатувчи, профессионал органга айланади. Унга депутат бўлиб келадиган одамлар таркиби ҳам сўзсиз, ўзгаради. Унинг моҳияти, иши, қўриладиган масалалар, қабул қилинадиган қонунлар сифати ўзгаради. Депутатлар бир чорақда йиғилиш билан чекланмасдан, ҳаётни чуқурроқ ўрганади, уларнинг сиёсий ўзгаришлар, ислохотларга таъсир қилиш имкониятлари кенгайди»¹. Ўзбекистонда икки палатали Парламентни ташкил этиш зарурати ижтимоий тараққиёт талабларидан келиб чиқди. Ўзбекистон Пар-

¹ Ислом Каримовнинг референдум куни сайлов участкасида берган интервьюси-дан. 2002 йил, 27 январь. Ўзбекистон Республикаси Президенти Матбуот хизмати жорий архиви, 2002 йил учун ҳужжатлар тўплами, 21–22-бетлар.